

Sote ja maku – mielenterveyden ja psykologian alan näkökulma

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 28.5.2018

Annarilla Ahtola

Puheenjohtaja

Suomen Psykologiliitto ry

Kuka hoitaa päätä??

Psykologin osaaminen ja asiantuntijuus mukaan kaikille tasoille

Missä mielenterveys luuraa?

- Työkyvyttömyyttä aiheuttavat eniten mielenterveyden häiriöt (41 %)
- Mielenterveysperustaiset sairauspoissaolot ovat KASVUSSA
- Päihteiden käyttö on ongelma Suomessa, ja uusi alkoholilaki todennäköisesti LISÄÄ ongelmia
- Psykologinen näkökulma on olennainen myös somaattisessa sairastamisessa

→ Mielenterveydestä, sen tutkimisesta, tukemisesta ja hoitamisesta ei säädetä lakiesityksessä juuri mitään

→ Psykologia ei mainita laissa tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ollenkaan

→ Sote-keskuksen palvelukuvausmallin mukaan sote-keskuksessa EI ole psykologia

Valinnanvapauden
arvioitu
vaikutus

Sote-keskuksen palvelut

- Neuvontaa ja ohjausta terveysasioissa ja sosiaalihuollossa
- **Yleislääkäri ja "muut terveydenhuollot ammattilaiset" hoitavat laajalti terveysasioita → ?**
- Lähete laboratorioon ja kuvantamistutkimuksiin
- Lähete erikoissairaanhoidon
- Tiettyjen erikoisalojen vastaanottoja ja konsultaatioita

Sote-keskuksen palvelukuvaus (luonnos, stm)

- Laajat ja vaativat tavoitteet ja tehtävät
 - Palveluntuottajan on osallistuttava kansansairauksien ehkäisyyn, terveyttä edistävien elintapojen ja ennaltaehkäisevien menetelmien tukemiseen, mielenterveyden edistämiseen ja tukemiseen, itsemurhien ehkäisemiseen, ikääntyvien toimintakyvyn edistämiseen, tapaturmien vähentämiseen, syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumisen ehkäisemiseen sekä työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.
 - Sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluja ovat toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi sekä näihin mahdollisesti liittyvä asiakassuunnitelman laatiminen (terveydenhuoltolain tarkoittama lääkinällinen kuntoutus).
 - Asiakas kerralla kuntoon -periaate
 - Jne.
- **Miten tämä tehdään ilman psykologia??**
- **Ei missään pärjätä ilman moniammatillista ja monitieteistä osaamista!**

Miten muut toimivat terveysterveyspalvelut on järjestetty?

Äitiys- ja lastenneuvola

Terveydenhoitaja, lääkäri, **psykologi** (+ terapeutit)

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Terveydenhoitaja, lääkäri, **psykologi**

YTHS

Terveydenhoitaja, lääkäri, **psykologi**

Työterveyshuolto

Työterveyshoitaja, lääkäri, **psykologi** (+ fysioterapeutti)

Miksi juuri psykologi?

- **Psykologi** on ihmisen pään ilmiöiden asiantuntija ja laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö
 - Tiedonkäsittelytaidot, työkyky, muisti
 - Tunteet ja niiden säätely, masennus, ahdistus, ihmissuhdeongelmat
 - Menetykset, muutokset, kriisit, stressi
 - Hoidon ja elämäntapamuutosten motivointi
- Alkuarviointi, psykodiagnostiikka, hoidon tarpeen ja edistymisen arviointi, hoito
- Ryhmämenetelmät
- Yhteistyö ja konsultointi
 - Vähemmän luukutusta

Psykologia tutkii ihmisten käyttäytymistä ja ihmismielen toimintaa.

Muutokset lakiesitykseen:

- § 18: Sote-keskusten vastuulle ehdotettuihin tehtäväkokonaisuuksiin, ns. suoran valinnan palveluihin, on lisättävä Terveystieteiden ja terveydenhuollon lain 27 § mukainen **mielenterveys- ja psykologin palvelu** soveltuvin osin.
 - **Psykologin vo-palvelua** tulee olla sekä sote-keskuksessa (suora valinta) perushenkilöstön tuottamana että palvelusetelillä saatavana (esim. psykologin interventiot, neuropsykologinen tutkimus).
- **§ 37: Maakunnan liikelaitoksessa tulee olla psykologin osaaminen** mukana palveluseteliprosessissa sekä suunnittelutasolla että yksilökohtaisessa arviointityössä erityisesti psyykkisen tuen tarpeen arvioinnin osalta.

Mielenterveys EI OLE psykiatrian erikoisala

- Mielenterveys on osa ihmisen terveyttä
- Psykologia on oppi mielen/ihmisen toiminnasta – psykiatria on oppi mielen sairauksista
 - Läheskään aina ei ole kyse mielen sairaudesta vaan elämään kuuluvista tapahtumista, tunteista ja kriiseistä – tai tiedonkäsittelystä ja oppimisesta
 - Mieltä ja sen terveyttä ei tule medikalisoida
 - Terveyden edistäminen ja ongelmien ehkäiseminen

Psykiatria LISÄKSI

- Erikoisalana
- Liikelaitoksesta

SOTE-keskus psykofyysissosiaalinen

- Fyysinen terveys
- Mielenterveys
- Sosiaalipalvelut

SOTE-keskus fyysissosiaalinen

- Fyysinen terveys
- ???
- Sosiaalipalvelut

Sote-keskusten psykologitarvetta EI VOI toteuttaa maakunnan liikelaitoksesta käsin

- Liikelaitoksessa runsaasti omia lakisääteisiä tehtäviä – resurssit eivät riitä edes niihin
- Miksi järjestää palvelu liikelaitokseen ja jalkauttaa se sieltä, kun tarve on sote-keskuksessa? Vrt. jalkautuvat opettajat opetusvirastossa?
- Perusterveydenhuollon psykologityö ja sote-keskusten tehtävät ovat oma osaamisalueensa, psykiatria omansa – yhteistyötä tehdään, mutta työ ei ole samaa

SOTE-keskus psykofyysissosiaalinen
- Fyysinen terveys
- Mielenterveys
- Sosiaalipalvelut

Psykiatria LISÄKSI
- Erikoisalana
- Liikelaitoksesta

SOTE-keskus fyysissosiaalinen
- Fyysinen terveys
- ???
- Sosiaalipalvelut

Psykologi kolmella tasolla

- Sote-keskus, perusterveydenhuolto, suoran valinnan palvelut
 - potilastyö ja konsultaatio, moniammatillinen sote-yhteistyö
 - itsenäistä perusterveydenhuollon työtä, ei psykiatrian osa
- Liikelaitos
 - potilastyö liikelaitoksen palveluissa (neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, perheneuvola, lastensuojelu, jne.)
 - palveluseteliprosessi 37 §
 - suunnittelu- ja kehittämistyö
- Asiakassetelit
 - esim. interventiojaksot, neuropsykologin tutkimukset

Mielenterveyspalvelut eivät ole vain psykoterapiaa

- Psykoterapiaa tarvitaan Kela-kuntoutuksen ohella hoidoksi maakuntiin mutta
 - Psykoterapian tarvetta pitää myös arvioida
 - Psykologin perustutkinto-osaamiseen kuuluu psykologinen keskusteluhoito ja hoidollinen interventio
 - Psykoterapia on psykologian sovellusala
- Psykologi tekee hoitotyön lisäksi arviointeja ja tutkimuksia, seuraa itsenäisesti hoidon edistymistä sekä on moniammatillisen tiimin jäsen, jota voi konsultoida = laaja osaaminen samassa paketissa

Mitä valinnanvapaus tarkoittaa?

- Mahdollisuutta valita lääkkeetön hoito
- Mahdollisuutta valita mielenterveystyön ammattilainen eli psykologi

Mikä on keskeisin terveysongelma ja työkyvyttömyyden syy?

- Psyykkinen jaksaminen ja mielenterveyden ongelmat
- Psykologinen näkökulma on olennainen myös tarkasteltaessa somaattisten sairauksien syntyä ja hoitamista

Lisäksi ja lopuksi:

- Äitiys- ja lastenneuvola on terveyspalveluidemme kivijalka ja saumaton jatkumo kouluterveydenhuollon kanssa – ei kuulu valinnanvapauden piiriin
- Kasvatus- ja perheneuvonta on lakisääteinen moniammatillinen matalan kynnyksen paikka perheitä, lapsia ja nuoria varten – perhekeskus kuulostaa hyvältä, mutta perheneuvolaa ei saa eikä voi hävittää!
- Kelan kuntoutuspsykoterapia on yksi toimivista terveys- ja kuntoutusjärjestelmän osista – kannattaako se hajottaa?

Integraatio vaikeutuu

- Niin perus- ja erikoistason välillä kuin
- sosiaali- ja terveyspalveluidenkin välillä
- Valinnanvapaus, yksityiset toimijat (= ei virkavastuuta) ja iso määrä toimijoita hankaloittavat integraatiota